

Gemeente Alphen aan den Rijn
Postbus 13
2400AA Alphen aan den Rijn

Stadhuisplein 1
Postbus 13
2400 AA Alphen aan den Rijn
Telefoon: 14 0172
E-mail: gemeente@alphenaandenrijn.nl
Website: www.alphenaandenrijn.nl

Zaaknummer
213247

Datum
30 oktober 2018

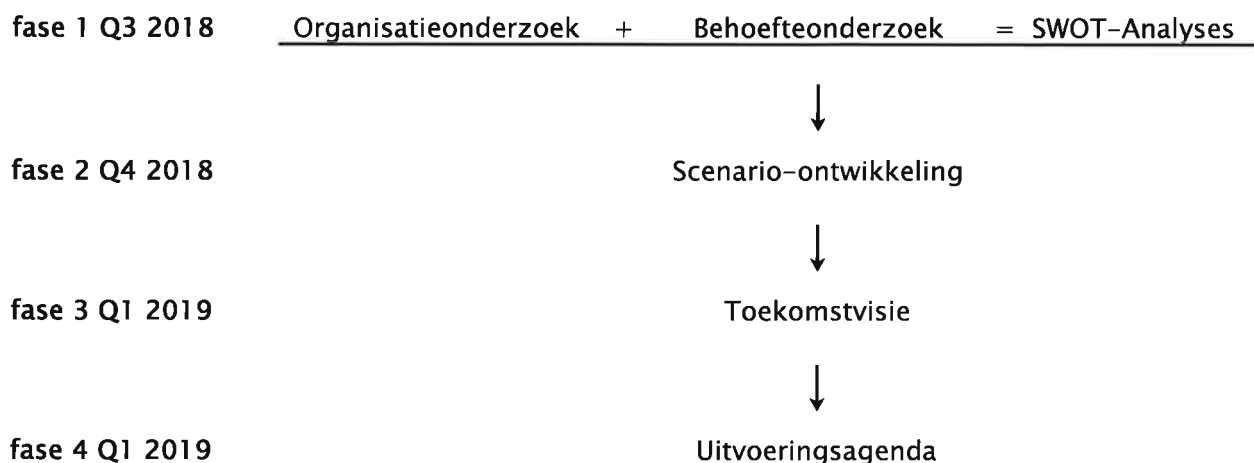
Contactpersoon
L. Blokker

Afdeling
Maatschappelijke Ontwikkeling

Onderwerp
Duurzame toekomstvisie Alphense kinderboerderijen
Uitkomsten onderzoeksfase

Geachte leden van de gemeenteraad,

De gemeente Alphen aan den Rijn kent drie kinderboerderijen (2 in Alphen aan den Rijn en 1 in Boskoop). Deze zijn verenigd in de Stichting Alphense Kinderboerderijen (SAK). Om een duurzame toekomstvisie voor de kinderboerderijen te ontwikkelen, is op 25 januari 2018 de motie beginspraak toekomst Stichting Alphense Kinderboerderijen door het college overgenomen. Ter uitvoering hiervan heeft het college op 15 maart 2018 de bestuursopdracht Toekomstvisie Kinderboerderijen vastgesteld. Vervolgens is er een plan van aanpak (PvA) (zie tabel 1) opgesteld. Fase 1, de onderzoeksfase van dit PvA, is nu afgesloten en met deze brief willen wij u informeren over de resultaten.

Tabel 1. Schematische weergave plan van aanpak duurzame toekomstvisie Alphense kinderboerderijen

Onderzoeksfase

De onderzoeksfase is in samenspraak met SAK uitgevoerd. Deze fase bestaat uit twee verschillende onderdelen; het organisatieonderzoek en het behoefteonderzoek. Het organisatieonderzoek is een intern onderzoek naar de SAK om mogelijke problemen binnen de organisatie te onderzoeken. Het behoefteonderzoek bestaat uit 2 deelonderzoeken. Het eerste deelonderzoek bestaat uit de focusgroepen. Hierbij zijn de belangrijkste stakeholders van de kinderboerderijen gevraagd naar hun behoefte. Het tweede deelonderzoek betreft de belevingspeiling. Dit is een enquête waarbij onder inwoners van de gemeente is gepeild wat hun behoefte is bij de Alphense kinderboerderijen. De resultaten van deze onderzoeken zijn verwerkt in een aantal SWOT-analyses, om een overzicht te krijgen van de belangrijkste sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen. Deze gebruiken wij voor de scenario-ontwikkeling. De resultaten uit de verschillende onderzoeken staan in deze brief.

Resultaten organisatieonderzoek

De hoofdvraag van het organisatieonderzoek was: *Wat zijn mogelijke financiële en/of organisatorische knelpunten bij de Stichting Alphense Kinderboerderijen en wat zijn mogelijke oplossingen daarvoor?*

Om dit te onderzoeken heeft een onafhankelijke partij (onderzoeksbureau de Blauwe Noordzee) de verschillende locaties bezocht en heeft deze partij interviews afgenomen bij het bestuur van de SAK, bij de beheerders, bij de vrijwilligers en bij de gemeente. Daarnaast is er een benchmark gedaan met andere kinderboerderijen. Deze kinderboerderijen zijn aangedragen door SAK of zijn uitgekozen op basis van ondernemerschap en profiel. Het is echter lastig om kinderboerderijen met elkaar te vergelijken omdat geen enkele kinderboerderij op elkaar lijkt. Er zijn bijvoorbeeld kinderboerderijen die bijna geheel op vrijwilligers draaien en anderen die bijna alleen op betaalde krachten draaien. Ook in het type valt onderscheid te maken. Het onderzoeksbureau heeft een methode ontwikkeld om kinderboerderijen te typeren in drie verschillende soorten (zie tabel 2).

Traditionele kinderboerderij (kinderboerderij 1.0)
Het houden van dieren/de agrarische activiteiten zijn een doel op zich.
Kinderboerderij 2.0
De kinderboerderij heeft een globaal idee van zijn missie en bestaansrecht Het houden van dieren/de agrarische activiteiten zijn het belangrijkste, maar daarnaast worden ook andere functies ontplooid.
Ondernemende kinderboerderij (kinderboerderij 3.0)
De kinderboerderij heeft een concreet beeld van zijn missie en bestaansrecht. Het houden van dieren/de agrarische activiteiten zijn een middel; de kinderboerderij heeft het accent gelegd op één of meer van de volgende functies: educatie, sociaal-culturele activiteiten, recreatie, arbeidsintegratie/dagbesteding. De kinderboerderij maakt 'soepele' verbindingen tussen deze functies bij activiteiten, invulling beheer en bedrijfsvoering.

Tabel 2. Type kinderboerderijen (Bron: Ondernemende Kinderboerderijen, Stichting Ondernemende Kinderboerderijen, 2016)

Deze typeringen komen terug om te duiden waar SAK momenteel staat. Uit het onderzoek kwamen de volgende knelpunten en mogelijke oplossingen naar voren:

Financiële knelpunten

Een belangrijke conclusie van het onderzoek is dat SAK een ondergecapitaliseerde organisatie is; uit de benchmarkgegevens blijkt dat de SAK gemiddeld over minder subsidie beschikt dan de vier andere kinderboerderijen uit de benchmark (zie bijlage 1). Daarnaast beschikt SAK over minder fte's dan landelijk gemiddeld (1,9 fte per locatie landelijk tegenover 0,77 per locatie van SAK). Hierbij dient opgemerkt te worden dat de onderzoeker hierbij uitgaat van 3 volwaardige kinderboerderijen van de SAK, terwijl enkele locaties momenteel meer fungeren als dierenweide+ dan als volwaardige kinderboerderij. Daarnaast hebben de kinderboerderijen uit de benchmark veel kenmerken van een 3.0 kinderboerderij, terwijl de kinderboerderijen van de SAK door de onderzoeker getypeerd worden als 1.0 kinderboerderijen. Het is daarom lastig om kinderboerderijen met elkaar te vergelijken, vanwege de verschillen in inrichting, omvang en bedrijfsvoering.

Verder is er naar de begroting van de SAK gekeken. Daarbij valt op dat kinderboerderij veel geld kwijt is aan loonkosten. Beheerders worden momenteel ingehuurd, maar uit kostenoverweging zou onderzocht moeten worden of de beheerders niet beter in dienst bij SAK kunnen komen. Daarnaast is het eigen vermogen van de stichting bijna negatief. Het verwerven van inkomsten (fondsenwerving en verwerving van eigen inkomsten) is een punt waarop SAK kan verbeteren. De gemeente kan aan de andere kant de manier van subsidiering verbeteren. De eenjarige subsidiehorizon werkt volgens de onderzoeker contraproductief.

Organisatorische knelpunten: kinderboerderij/dierenwelzijn

Naast de financiële knelpunten zijn er knelpunten geconstateerd bij de kinderboerderijen zelf en verbeterpunten op het gebied van dierenwelzijn. De kinderboerderijen worden door de onderzoeker getypeerd als vooral 1.0 kinderboerderijen, omdat er niet veel meer wordt geboden dan het kijken naar dieren. Voor de rest is er voor bezoekers niet veel te doen. Daarbij ogen de voorzieningen volgens de onderzoeker gedateerd, op punten rommelig, onhygiënisch, 'hokkerig' en 'hekkerig'. Ook kunnen de openingstijden worden verruimd.

Bij SAK ligt de huidige focus op dierverzorging. Toch zijn er wel verbeterpunten op dit vlak. Het beleid op dierenwelzijn is bijvoorbeeld niet duidelijk bij de beheerders. Uit de gesprekken blijkt dat de beheerders dieren fokken, mede als inkomstenbron, terwijl het bestuur aangeeft geen winst te zien in het fokken van dieren voor inkomsten. Er is wel fokbeleid, maar blijkbaar is dit niet goed doorgedrongen tot de werkvloer.

Verder zijn er enkele verbeterpunten qua hokken en uitlooptmogelijkheden voor dieren. Een belangrijke bevinding is dat bijna alle tijd en middelen opgaan aan het verzorgen van dieren, vanwege het grote dierbestand. Volgens de onderzoeker kan dit bestand worden teruggebracht, om tijd, energie en andere resources vrij te maken voor andere dingen.

Organisatorische knelpunten: organisatie

Tot slot is er gekeken naar hoe SAK als organisatie functioneert. Een belangrijke randvoorwaarde voor de effectiviteit en toekomstbestendigheid van een organisatie is 'dat men in control is'. Uit het onderzoek blijkt dat het bestuur niet voldoende grip op de organisatie weet te krijgen. De regie ligt nu vooral bij de beheerders, terwijl daar ook geen sprake is van samenhang. SAK zou daarom kunnen overwegen om een hoofdbeheerder aan te stellen. Er is daarnaast geen organisatiecultuur met breed gedragen waarden en opvattingen waarneembaar, men lijkt verdeeld. Daarbij stelt de stichting steeds meer moeite te hebben met het werven en behouden van vrijwilligers.

Uit het onderzoek is niet gebleken waar men naartoe wil met de SAK en de onderscheiden locaties. Volgens de onderzoeker zou SAK baat kunnen hebben bij meer mogelijkheden en mensen met specialistische kennis op het gebied van kinderboerderijenbeleid. Verder is gesteld dat het bestuur nog aan senioriteit zou kunnen winnen. Volgens de onderzoeker is SAK een organisatie die vermoeid oogt en niet meer de veerkracht lijkt te hebben de bakens te verzetten. Dit knelpunt houdt niet alleen verband met een gebrek aan resources, maar heeft ook te maken met het ontbreken van een toekomstbeeld over waar men naartoe wil met de SAK en de onderscheiden locaties.

Oplossingen

Eén van de aanbevelingen uit het onderzoek is dat de capaciteit van de beheerders tenminste op het niveau van de benchmark moet worden gelegd als men 3 volwaardige locaties wil hebben. Met de kanttekening dat een meer marktconforme subsidie niet automatisch tot een verbetering hoeft te leiden. Volgens de onderzoeker leidt het investeren van meer geld onder de gegeven omstandigheden waarschijnlijk tot 'meer van hetzelfde' en blijven de locaties van de SAK traditionele 1.0 kinderboerderijen. De Gemeente Alphen aan den Rijn wil echter meer maatschappelijke effecten bereiken met de kinderboerderijen (zie: uitvoeringsplan herinrichting maatschappelijk domein). Dit kan door te transformeren naar een modernere 2.0 of 3.0 voorziening. Om dit te realiseren wordt aangeraden om een scherpe visie te ontwikkelen en daarbij niet alleen te luisteren naar wat stakeholders willen, maar ook inspiratie te zoeken in hoe andere kinderboerderijen het hebben georganiseerd en het profiel dat zij hebben gekozen. De kinderboerderijen Zegersloot en Bospark kunnen zich volgens de onderzoeker het gemakkelijkste ontwikkelen als een 3.0 kinderboerderij, vanwege de gunstige ligging. Voor de contactweide is dat lastiger. Op basis van een visie en een duidelijk profiel van de kinderboerderijen kan worden bepaald wat er allemaal nodig is om dat te kunnen realiseren. Een andere inrichting van de het bestuur, een andere en betere aansturing van de organisatie en een andere inrichting van de bedrijfsvoering zijn daar belangrijke onderdelen van.

Resultaten behoefteonderzoek

Parellel aan het organisatieonderzoek is er een behoefteonderzoek uitgevoerd. Hierbij zijn stakeholders, zoals bezoekers en scholen, gevraagd waar zij behoefte aan hebben bij een

kinderboerderij. Het behoefteonderzoek bestaat uit twee onderdelen: de focusgroepen en de belevingspeiling.

Focusgroepen

Er zijn vier focusgroepen georganiseerd. Voor elk van de drie kinderboerderijen een aparte focusgroep en één focusgroep voor de drie kinderboerderijen samen. Tijdens de focusgroepen werd per sessie met zo'n 10 stakeholders gesproken. Dit waren stakeholders zoals scholen, IVN, NME, TOM in de buurt, Binnenvest/Open Venster, Junis, Dorpsraad Boskoop en Alphen Beweegt. Ook waren er stakeholders benaderd uit de directe omgeving van de kinderboerderijen. Het doel was om de behoeften en kansen van betrokkenen in beeld te brengen. Daarnaast werd nagegaan welke verbindingen, samenwerkingen en functies er mogelijk zijn bij de kinderboerderijen. De resultaten van de focusgroepen zijn verwerkt in de SWOT-analyses per locatie. Belangrijkste overall conclusies uit de SWOT-analyses van de focusgroepen zijn:

Sterktes

- Er wordt veel aandacht aan de dierv verzorging besteed.
- Er zijn voldoende dieren en voldoende verschillende dieren.

Zwaktes

- Korte openingstijden.
- Er is te weinig gastheerschap bij de kinderboerderijen. Bezoekers worden niet welkom geheten door de beheerders en vrijwilligers op de kinderboerderij.
- Beheerders en bestuurders zijn moeilijk benaderbaar.

Kansen

- Organisaties hebben behoefte aan meer samenwerking en betere afspraken.
- Er mogen veel meer activiteiten worden georganiseerd bijvoorbeeld op het gebied van educatie.
- Door middel van samenwerking en het organiseren van activiteiten zijn ook meer inkomsten te genereren voor de kinderboerderijen en meer verschillende doelgroepen te trekken.
- Er zijn organisaties die kunnen meehelpen op of voor de kinderboerderijen. Dit kan in de vorm van hokken bouwen, dieren verzorgen of onderhoudswerkzaamheden.
- Kinderboerderijen kunnen meer een stadsboerderij worden met een moestuin/pluktuin. Op die manier is er ook meer te doen.
- Met meer speeltoestellen is er ook meer reden om naar de kinderboerderij toe te gaan, of daar langer te blijven.

Bedreigingen

- Financiële en organisatorische problemen zorgen ervoor dat er weinig tijd overblijft voor vernieuwing.
- Non-profit organisaties hebben het allemaal moeilijk met het aantrekken van vrijwilligers, zo ook de SAK.

Er zijn daarnaast grote verschillen per locatie. De meeste bekende locatie met de meeste potentie is volgens de stakeholders Zegersloot, gevolgd door Bospark. Dit bleek ook al uit het organisatieonderzoek en de belevingspeiling. De stakeholders hadden voor deze locaties uitgesproken ideeën over hoe het verder moest met deze kinderboerderijen. Bij de focusgroep over locatie de Contactweide waren er minder ideeën over hoe het nu verder moest. Wat voorop stond bij de Boskoopse stakeholders, was dat de kinderboerderij behouden moest blijven. Er blijkt angst te zijn dat deze locatie gaat sluiten, terwijl daar momenteel geen aanleiding voor is.

Belevingspeiling

De belevingspeiling is een enquête die is uitgezet onder 6000 inwoners van de gemeente Alphen aan den Rijn. Met de enquête wilde we de bewoners van de Gemeente Alphen aan den Rijn, de bezoekers en de omwonenden bereiken. In deze belevingspeiling zijn er allerlei vragen gesteld over de gemeente, waaronder vragen over de kinderboerderijen. Uit het onderzoek zijn geen opvallende resultaten gehaald. Het blijkt dat de meeste respondenten kinderboerderij Zegersloot en kennen en hebben bezocht, kort gevolgd door kinderboerderij Bospark. De minste mensen kennen kinderboerderij de Contactweide of hebben deze bezocht. Dit strookt met de verwachtingen van gemeente en SAK.

Daarnaast is gevraagd hoe tevreden men is over de hygiëne van het terrein, de educatie en de activiteiten, het dierenbestand, de speelmogelijkheden, de contactmogelijkheden met dieren, de verzorging van de dieren en de vriendelijkheid van de medewerkers in de kinderboerderijen. Voor alle drie de kinderboerderijen geldt dat de meeste mensen tevreden zijn hierover. Alleen de speelmogelijkheden en educatie en activiteiten worden als matig benoemd bij kinderboerderij Bospark en kinderboerderij de Contactweide (Boskoop). Dit strookt met de bevindingen uit de focusgroepen.

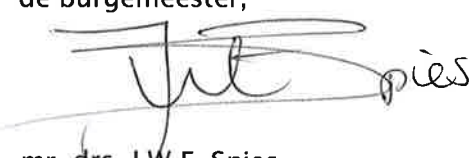
Vervolg

De volgende fase in het proces om te komen tot een visie, is de scenario-ontwikkeling. Hier gaan we op basis van de verschillende onderzoeken en SWOT-analyses, samen met SAK en stakeholders scenario's ontwikkelen voor de toekomst. Deze fase is na de jaarwisseling afgerond. De scenario's leiden tot de duurzame toekomstvisie voor de Alphense Kinderboerderijen. In het eerste kwartaal van 2019 komt deze visie ter besluitvorming naar uw raad.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Alphen aan den Rijn,
de secretaris,

de burgemeester,

drs. ing. P.D. Wekx MBA

mr. drs. J.W.E. Spies

Zaaknummer
213247

Datum
19 september 2018

Blad
7 van 7

Bijlage:

- Bijlage 1 – Benchmark SAK met andere kinderboerderijen